

ASPEKTE VAN ONDERWYSONTWIKKELING IN TRANSVAALSE PROVINSIALE SKOLE VIR BLANKES IN DIE TYDPERK 1950 - 1963

deur

Jacobus Adriaan Vorster

*Proefskrif ingelewer as gedeeltelike nakoming van die vereistes vir die graad van
DOCTOR EDUCATIONIS in die Fakulteit Opvoedkunde, Potchefstroomse
Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys.
Promotor : Prof. dr. A.G. Coetsee*

Potchefstroom
Desember 1971

*In dankbare herinnering aan my ouers wat my albei
ontval het terwyl ek met hierdie studie besig was*

V O O R W O O R D

By die voltooiing van hierdie proefskrif wil die skrywer graag sy dank betuig aan die volgende persone en instansies:

sy promotor, prof. dr. A.G. Coetsee, vir sy vriendelike en insiggewende raad en bystand en die gasvryheid waarmee hy daar aan huis ontvang is;

die Transvaalse Onderwysdepartement vir finansiële hulp en bykomende studieverlof asook vir die beskikbaarstelling van dokumente;

die Hoof en personeel van die Onderwysburo vir die vriendelike wyse waarop hy daar ontvang en van bronne materiaal voorsien is;

sy ou vriend, prof. dr. G.H.A. Steyn vir hulp en morele ondersteuning - veral toe hy nog hoof van die Onderwysburo was;

die Hoof en personeel van die T.O.D.-Biblioteekdiens wat te alle tye bereid was om die navorser met raad en daad by te staan;

mnr. J.D. de V. Horak, Direkteur van die Taaldiensburo, en kollega J.H. van der Merwe vir baie vrywillige ure bestee aan die taalkundige versorging.

Aan Lien en die kinders baie dankie vir liefde, inspirasie en stille offervaardigheid.

Laastens wil die skrywer sy dankbare erkentlikheid betuig teenoor sy Hemelse Vader vir die krag en vermoë om te kon volhard.

Voorwoord

ASPEKTE VAN ONDERWYSONTWIKKELING IN
TRANSVAALSE PROVINSIALE SKOLE VIR BLANKES
IN DIE TYDPERK 1950-1963

Hoofstuk I

ORIËNTERENDE INLEIDING

A. Aanloop tot die tydperk	1
B. Die terrein van die ondersoek	4
C. Die program en metode	9

Hoofstuk II

DIE STAND VAN DIE ONDERWYS VOOR 1950

A. Faktore wat die onderwysontwikkeling be- invloed het	12
1. Die Tweede Wêreldoorlog 1939-1945	12
2. Die Nasionale Party aan bewind in 1948 ...	14
3. Die inwyding van die Voortrekkermonument, 16 Desember 1949	15
4. 'n Toenemende verstedeliking	16
B. Onderwysbeleid voor 1950	17
1. Die Nicol-kommissie, 1937-1939	17
2. Gedifferensieerde middelbare onderwys	19
a. 'n Verskil in benadering	19
b. Differensiasie na buite	20
(1) Die hoërskool	20
(2) Die Junior hoërskool	25
(3) Die skoolplaas	28
(4) Landbouvakskole	31

3. Primêre onderwys	32
a. Die laerskool	33
(1) Toelating tot die skool	34
(2) Die boonste grens van die laer= skool	35
(3) Oorplasing volgens ouderdom	36
(4) Die oorplasingseksamen	37
(5) Algemeen	37
b. Die Juniorskool	38
4. Spesiale onderwys	40
a. Vir verstandelik-vertraagdes	44
b. Vir spraakgebrekkige kinders	45
c. Vir hardhorendes	45
d. Vir gedragsafwykende kinders	46
e. Vir liggaamlik-afwykendes	46
(1) Kinderhospitaal, Johannesburg	46
(2) "Hope Convalescent and Hope Trai= ning Homes", Johannesburg	46
(3) Skool vir Spastiese kinders te Forest Town	47
(4) Die Meerhofhospitaal vir chronie= se siek kinders	47
5. Medium van onderrig	47
a. Dubbelmediumonderwys, 1945	48
b. Moedertaalonderwys	50
C. Behoeftte aan hervorming	55
1. Die De Villiers-kommissie	56
2. Die Lynch-verslag, 1949	60
D. Slotsom	63

Hoofstuk III

ONDERWYSBELEID NA 1950

A. Algemene dryfvere tot hervorming	65

1. Verandering in huislike en gesins= opset	66
2. Neiging tot materialisme	66
3. Veranderde vryetydsbesteding	67
4. 'n "Permissiewe" Gemeenskap	67
5. Toenemende spesialisasie in die gemeenskap	68
6. Outomatisasie en meganisasie	69
7. Ongekende tegnologiese ontwikkeling	69
8. Toenemende belangrikheid van internasiona= le verhoudings	70
B. Besondere behoeftes in Suid-Afrika	73
1. Suid-Afrika se posisie t.o.v. die res van Afrika	73
2. Suid-Afrika en sy kleurbeleid	75
3. Suid-Afrika en sy arbeidsingesteldheid ...	75
4. Suid-Afrika en sy mannekrag	76
5. Gesindheidsvorming in 'n veelrassige land .	77
6. Algemeen	78
C. Beginsels van 'n nuwe onderwysbeleid in Transvaal	79
1. Die omvattende opvoeding van die kind	79
a. Verstandelike ontwikkeling	81
b. Liggaamlike vorming	81
c. Estetiese ontwikkeling	82
d. Religiöse en morele vorming	82
e. Sosiale vorming	82
f. Emosionele ontwikkeling	83
2. Voorsiening vir differensiële aanleg	83
3. Minstens drie jaar middelbare onderwys ...	89
4. Aansluiting by die universiteit of die samelewing	91
D. Verskaffing van onderwysfasiliteite	93
1. Die daarstelling van onderwysinrigtings ..	93

a. Die instelling van middelbare afde- lings by laerskole	93
b. Die stigting van 'n hoërskool	94
2. Terreine	94
3. Ontwikkeling t.o.v. bouprogram	96
a. Behoefte aan sorgvuldige beplanning ...	96
b. 'n Nuwe benadering tot die bouprogram ..	97
c. Skoolsale	103
d. Swembaddens	105
e. Tydelikê lokale	106
4. Verskaffing van skoolbiblioteke	106

Hoofstuk IV

MIDDELBARE ONDERWYS

A. Die doel met middelbare onderwys	110
1. Die opvoedkundige beskouing waarop middel- bare onderwys in Transvaal berus	110
2. Besondere doelstellings met middelbare onderwys	111
3. 'n Middelbare program	111
B. Gedifferensieerde middelbare onderwys	114
1. Aanleidende gebeurtenisse	114
2. Formulering en implementering van die be- leid ten opsigte van gedifferensieerde middelbare onderwys in die lig van die verslag van die oorsese sending	122
a. Middelbare skoolorganisasie	123
b. Beheer van middelbare onderwys	129
c. Middelbare onderwys gekoördineer met universiteitsopleiding en/of hoër teg- niese inrigtings	130
d. Middelbare onderwys gekoördineer met primêre en sekondêre nywerhede	131
e. Gedifferensieerde middelbare onderwys in die komprehensiewe hoërskool	133

(1) Indeling in bekwaamheidsgroepe	135
(2) Gedifferensieerde leerplanne	138
(3) Gedifferensieerde metodes	141
(4) Gedifferensieerde meting en evaluering ..	143
(a) Verstandstoetse	144
(b) Skolastiese toetse	144
(c) Diagnostiese toetse	145
(d) Skooleksamens	145
(e) Bevordering	146
(f) Gedifferensieerde sertifisering ...	146
3. Die probleem van skoolgrootte	148
4. Publieke ontvangs van die aanbevelings ...	153
5. Groei en ontwikkeling in die onderhawige tydperk	162

Hoofstuk V

MIDDELBARE ONDERWYS (vervolg)

A. Hindernisse op die weg van volwaardige differen- siasie	164
1. 'n Stelsel van verdeelde beheer	164
2. a. Oorsprong van die stelsel	164
b. Pogings om verdeelde beheer opgehef te kry	166
c. Implikasies van verdeelde beheer	169
d. Sentrale of provinsiale beheer	173
e. Die totstandkoming van die Nasionale Adviserende Onderwysraad	176
2. Die beperkende invloed van die Matrikulasi- vystellingsvereistes	179
B. Die vashoukrag van die middelbare skool	184
1. Afleidings aan die hand van tabelle 10 en 11.	186
2. Uitkenning van moontlike skoolverlaters ...	188
3. Stappe om skoolverlating te bestry	189
a. Van Departementsweë	189
b. Van skoolweë	190

C. Landbou-owerwys	193
<u>Hoofstuk VI</u>	
LAER ONDERWYS	
A. Doelstellings met laer onderwys	200
1. Die algemene vorming van die kind	200
2. Voorbereiding van die kind	201
B. Die toelating van vyfjarige	202
1. Skoolrypheid van vyfjarige leerlinge	203
a. Die groeiproses	204
b. Die ryppwordingsproses	205
c. Die leerproses	207
2. Departementele benadering tot die vraag= stuk	208
3. Standpunte van die georganiseerde professie	209
C. St. VI aan die laer- of hoërskool?	211
D. Differensiasie aan die laerskool	213
1. Organisasie van die laerskool	214
a. Vertikale organisasie	214
(1) Toelating tot die laerskool	214
(2) Duur van die laerskoolkursus	215
(3) Bevordering van leerlinge	215
(4) Toelating tot die middelbare skool	216
(5) Pogings tot vernuwing	217
b. Horisontale organisasie van die laerskool	217
(1) Die klassifikasie van leerlinge by toetrede	217
(2) Homogene groepering	218
(3) Aanpassingsklasse aan die laer= skool self	218

(4) Spesiale klasse en skole vir af- wykende leerlinge	219
2. Leergange	219
3. Metodiek	219
4. Evaluering	220
5. Opleiding van onderwysers	221
E. Sosiale Studies	222
1. Doelstelling met Sosiale Studies	222
2. Die leergang	224
3. Die inslag van die vak	225
F. Juniorskole	228
G. Transvaalse skole buite sy grense	231
1. Akasiapark Laerskool te Kaapstad	231
2. Die Glenmore Skool (Natal)	234

Hoofstuk VII

DIE VRAAGSTUK VAN DRUIPING IN LAER- EN MIDDELBARE SKOLE IN TRANSVAAL

A. Algemene oorsig oor die verskynsel	238
1. Inleiding	238
2. Die omvang van druipling in Transvaal	240
3. Wat met druipling beoog word	242
4. Promosiepraktyke met die oog op die bepanking van druipling	244
a. Die Standerd-standaard praktyk	245
b. Promosie volgens ouderdom	245
c. Individuele promosie volgens eie potensialiteit	246
B. Bepanning na aanleiding van die nuwe beleid.	246
1. Primêre onderwys	247
2. Middelbare onderwys	249
a. Die Juniorstadium (st. VI-VIII)	249

b. Die senior stadium (st. IX en X).....	251
(1) Druiping in st. IX	251
(2) Druiping in st. X	256
(a) Ondersoek na die instelling van 'n volledige hereksamen ...	257
(b) Uitslag van die eksperiment ..	259
(3) 'n Moontlike oplossing na verdere analise	261
3. Die plek van meting as middel om druiping uit die opvoedkundige program uit te skakel..	264
a. Die Intelligensie Kwosiënt (I.K.)	265
b. Skolastiese toetse	267
c. Diagnostiese toetse	269
d. Remediërende onderwys	270
(1) Die omvang van die vraagstuk van remediërende onderwys in Transvaal	272
(2) 'n Remediërende onderwysprogram ...	274

Hoofstuk VIII

ONDERWYS VAN AFWYKENDE LEERLINGE

A. Skole en klasse vir verstandelik-vertraag= des	278
1. Inleiding	278
a. Faktore wat in aanmerking geneem moet word	279
b. Vernaaamste doelstellings	280
c. Ontwikkeling van verstand en liggaam.	281
2. Sertifiseerbaarheid vir spesiale onderwys	281
3. Die ontwikkeling van spesiale onderwys na 1950	283
B. 'n Spesiale skool vir gedragsafwykendes	290
1. Inleiding	290

2. Onderwysdoelstellings vir gedragsafwykende leerlinge	291
3. Die Loopspruitse Spesiale Skool	291
a. Die ontstaan van die skool	291
b. Fasiliteite	294
c. Algemeen	295
C. Skole vir liggaamlik-afwykendes	296
1. Onderwysdoelstelling met liggaamlik-afwykendes	296
2. Hospitaalskole	297
a. Die Hospitaalskool - Pretoria	297
b. Die Hospitaalskool - Johannesburg	300
3. "Hope Convalescent and Hope Training Homes", Johannesburg	300
4. Die Meerhofskool vir chroniese siek kinders	302
5. Algemeen	302
D. Klasse vir swaksigtiges, hardhorendes en spastici	303
1. Swaksigtiges	303
2. Hardhorendheid	304
3. Spastiese kinders	305
E. Behandeling van kinders met spraakgebreke ...	305

Hoofstuk IX

DIE HULPDIENSTE VAN DIE TRANSVAALSE ONDERWYSDEPARTEMENT

A. Die Skoolgeneeskundige Diens	309
1. Die toestand in 1950	309
2. Vertakkinge van die Mediese Diens	311
a. Die Geneeskundige Inspeksiediens	311
b. Die Tandheelkundige Diens	313
c. Die Skoolverpleegsters	314
d. Die Dieetkundige Diens	316

e. Die Sielkundige Diens	316
3. Die kantoorpersoneel en ander fasili= teite	316
4. Oorname deur Hospitaaldienste	317
B. Die Sielkundige en Voorligtingsdiens	320
1. Die Sielkundige Diens	320
2. Beroepsvoorligting en Voorligting	322
a. Die veld wat gedek word	323
b. Die nadruk verander van Beroepsvoor= ligting na Voorligting	325
3. Besoekende onderwysers	326
C. Die T.O.D.-Biblioteekdiens	328
1. Die tydperk voor 1950	328
2. Die instelling van die huidige Diens	330
a. Die Onderwysbiblioteekdiens	331
b. Die Skool- en Kollegebiblioteekdiens ..	331
3. Funksies van die Biblioteekdiens	331
4. Ontwikkeling van die verskillende afde= lings	333
a. Die Kollegebiblioteke	333
b. Die Skoolbiblioteekafdeling	334
c. Die oudio-visuele afdeling	339
d. Bykomende dienste	340
5. Die personeel	341
D. Busvervoer	343
1. Ontstaan van busskemas	343
2. n Omvattende ondersoek na busskemas	344
3. Ongelukke met skoolbusse	347
4. Algemeen	348
E. Skoolkoshuise	349
1. Beleid	349
2. Koshuisadviseurs	350

3. Losiesbeurse	350
4. Uitbreiding tussen 1950 en 1963	351
F. Die Skoolreisdien	352
1. Die ontstaan van die Skoolreisdien	352
2. Die doel van opvoedkundige studiereise ..	354
3. Prosedure om aan 'n skoolreis deel te neem	355
4. Die groei van die Skoolreisdien	355

Hoofstuk X

DIE OPLEIDING VAN ONDERWYSERS

A. Die filosofie ten opsigte van onderwysers= opleiding	358
1. Verstandelike ontwikkeling	359
2. Liggaamlike opvoeding	359
3. Estetiese vorming	360
4. Sosiale vorming	360
5. Emosionele vorming	361
6. Godsdienstige en morele vorming	361
B. Pogings om die onderwyserstekort deur opleiding die hoof te bied	362
C. Ontwikkeling t.o.v. kursusse aan onder= wyskolleges	370
1. Transvaalse Laer Onderwysdiploma (T.L.O.D.)	370
2. Transvaalse Onderwysdiploma (T.O.D.) ...	370
3. Transvaalse Hoër Onderwysdiploma (T.H.O.D.)	371
4. Na-uurse kursusse	372
D. Die totstandkoming van 'n nuwe onderwys= kollege	373
E. Keuring vir toelating tot die onderwysbe= roep in Transvaal	374
1. Keuring voor toelating	374
2. Keuring tydens orientasie-tydperk	375

3. Keuring tydens opleidingsjare	376
F. Beplanning en vooruitskating	377
G. Uitgawes in verband met onderwysers= opleiding	387

Hoofstuk XI

ONDERWYSERS IN DIENS VAN DIE T.O.D.

A. Belangrike wysigings in diensvoorwaardes in die onderhawige tydperk	389
1. Promosieposte	389
2. Verbeterde pensioenvoordele	392
3. Verbeterde salarisskale	394
4. Die status van die onderwyser	401
a. Politieke regte	401
b. Raad van Appél	402
B. Die tekort aan onderwysers, 1950-1963	403
C. Die ontstaan van 'n Keurraad	412

Hoofstuk XII

DIE BETEKENIS VAN DIE ONDERHAWIGE TYDPERK - SAMEVATTEND

A. Die omvang van die ontwikkeling.....	417
B. Implikasies van die ontwikkeling	420
1. Middeibare onderwys	421
2. Laer onderwys	426
3. Spesiale onderwys	428
4. Die onderwyspersoneel	429
a. Opleiding	429
b. Onderwysers in diens	432
C. Slotsom	437
<u>Bibliografie</u>	440
A. Algemene literatuur	440

B. Primêre bronne	
1. Suid-Afrikaanse amptelike publikasies ...	446
2. Provinsiale amptelike publikasies	447
3. Publikasies van die T.O.D.	448
C. Ongepubliseerde proefskrifte en verhandelinge	456
D. Tydskrifte en koerante	457
<u>Addendum</u>	461

ASPEKTE VAN ONDERWYSONTWIKKELING IN
TRANSVAALSE PROVINSIALE SKOLE VIR BLANKES IN
DIE TYDPERK 1950-1963